

XVIII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şaka, Takılma ve Alay Düşkünlüğü Üzerine Pervin ÇAPAN*

Özet

Tezkireler yazıldıkları çağın hafızası olma özelliğine sahiptirler. Biyografilerini kaydettikleri şairler hakkında yaptıkları tanıtma ve değerlendirmelerin önemli bir bölümünü, onların mizaç, karakter, yaşayış ve ahlâkî hususiyetleriyle alakalı olarak verdikleri bilgiler teşkil eder. Şairlerin psikolojik açıdan değerlendirildikleri bu satırlarda, tezkire yazarlarının çok defa, tam bir objektiflik içinde davrandıklarını söylemek güçtür. Tezkireci bu türden tanıtımlarında da çağın değerler manzumesine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu sebeple şairin psikolojik yönüne dair verilen bilgilerin büyük bir kısmı dinî, tasavvufî ve ahlâkî boyutlar taşır. Böyle olunca, tezkirelerde bazen tenkit bazen de takdirle karşılanan ve şairlere has her türlü zevk ve alışkanlıkları ifade eden bu değerlendirmelerin, yine söz konusu çerçevelerde yapılmış olması da tabiidir. Şairlerin şahsiyet ve psikolojik hususiyetlerini açığa çıkaran bu satırları, günümüze has, karakter tahlil ve tenkitleriyle karıştırmamak gerekir. Şairlerin sanat ve şiir dünyalarına aksettikleri ölçülerde ehemmiyet kazanan bu çok çeşitli mizaç ve yaşayış hallerini, örnekleriyle birlikte, teferruatlı bir şekilde incelemek mümkündür. Bu bildiriye 18.yy. tezkireleri örneğinde, şairlerin mizaç özelliklerinden olan ve tezkirelerde “latîfe, hezl, hicv, latîfe-cûy, latîfe-gûy, bezle-gûy, reng-perdâz vb.” tabir ve ifadelerle karşılanan şaka, takılma ve alay düşkünlüğü üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: 18. yüzyıl tezkireleri, mizaç, şaka, takılma ve alay düşkünlüğü.

Addiction Of Joking, Teasing And Mocking In 18th Century Tezkires Pervin ÇAPAN

Abstract

Tezkires are memories of the era in which they are written. A considerable part of presentation and reviews about poets that biographies recorded forms the information about poets' life style, character, moral believes and their nature. It is difficult to say that tezkire writers are completely objective as poets are judged psychologically. Also, in his presentations tezkire writer is tightly loyal to the list of values of his era. For this reason most of the information given about the poet's psychological aspects bears religious, sufistic dimensions. Therefore it is normal that these reviews, which tell of every relish and habit unique to poets and are sometimes criticized, sometimes appreciated in tezkires, have been made within limits at issue these lines which reveal characteristic and psychological aspects of poets shouldn't be mistaken with today's character analysis and criticism. It is possible to study in detail, with examples poets' life style and temperament that gains importance as much as poet reflect them on his world of art and poem. In this study, in 18th century sample we will examine addiction of joking, teasing and mocking also known as “latîfe, hezl, hicv, latîfe-cûy, latîfe-gûy, bezle-gûy, reng-perdâz etc.” in terms of poets' temperament characteristics.

Keywords : 18th century tezkires, temperament, addiction of joking, teasing and mocking

* Prof. Dr., Muğla Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü - MUĞLA